

O'QITUVCHILARNI KASBIY TAYYORLASHNING PEDAGOGIK O'ZIGA XOSLIGI

Xasanova Gulnoza Ilhom qizi

Maktabgacha ta'lim metodikasi

kafedrası o'qituvchisi

Ergasheva Gulnoza

Maktabgacha ta'lim yo'nalishi talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tayyorlashning pedagogik asoslari haqida so'z yuritilgan va uslubiy tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: ta'lim-tarbiya, kasbiy faoliyat, kasbiy bilim, malaka, ko'nikmalar, kasbiy tayyorgarlik, jamiyat va shaxs manfaatlari, strategik vazifalar, mutaxassislik, kasbiy sifatlar.

Аннотация: В статье рассмотрены педагогические основы профессиональной подготовки будущих учителей и даны методические рекомендации.

Ключевые слова: образование, профессиональная деятельность, профессиональные знания, умения, умения, профессиональная подготовка, интересы общества и личности, стратегические задачи, специализация, профессиональные качества.

Annotation: This article discusses the pedagogical basis of professional training of future teachers and provides methodological recommendations.

Keywords: education, professional activity, professional knowledge, skills, abilities, professional training, interests of society and the individual, strategic tasks, specialization, professional qualities.

KIRISH

Mamlakatimizda amalga oshirilayotgan ta'lim-tarbiya sohasidagi strategik vazifalarning asosiy yo'nalishi mustaqil fikr yurita oladigan, jamiyat va shaxs manfaatlari uchun zarur bo'ladigan rivojlanish istiqbollari aniq belgilaydigan mutaxassislarni tayyorlash dolzarb masaladir. Bu esa pedagog kadrlar tayyorlash modernizatsiyalash va uning innovatsion pedagogik asoslarini ishlab chiqish, zaruratini yuzaga keltiradi. Oliy ta'lim muassasalari va ulardagi ta'lim-tarbiya

amalgaga oshirilayotgan ta'lim-tarbiya sohasidagi strategik vazifalarning asosiy yo'nalishi mustaqil fikr yurita oladigan, jamiyat va shaxs manfaatlarini uchun zarur bo'ladigan rivojlanish istiqbollari aniq belgilaydigan mutaxassislarni tayyorlash dolzarb masaladir. Bu esa pedagog kadrlar tayyorlash modernizatsiyalash va uning innovatsion pedagogik asoslarini ishlab chiqish, zaruratini yuzaga keltiradi. Oliy ta'lim muassasalari va ulardagi ta'lim-tarbiya jarayonini modernizatsiya qilish, pedagog mutaxassislar tayyorlash tizimi sifat–monitoringini oshirish, bo'lajak o'qituvchilarni zamonaviy kasbiy bilim, malaka va ko'nikmalar bilan qurollantirish, pedagog mutaxassislarning kasbiy tayyorgarligini shakllantirish jarayonidagi muhim vazifalardan hisobladi. Ayan oliy ta'lim muassasalarining bugungi kundagi eng muhim vazifalaridan biri ham – bu bo'lajak mutaxassislarning kasbiy tayyorgarligini shakllantirishdan iboratdir.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Barchamizga ma'lumki, kasb tanlash, kasbga yo'naltirish, kasb-hunar tarbiyasi masalalari tasavvuf ilmi bilan uyg'unlashgan Sharq pedagogikasida ming yillar davomida xalqimiz ma'naviyatining shakllanishida muhim manba bo'lib kelgan "Qur'oni karim", Hadisi shariflarda, shuningdek, buyuk mutafakkirlar Muhammad Ismoil al-Buxoriy, Muhammad Iso at-Termiziy, Mahmud Qoshg'ariy, Abu Nasr Forobiy, Yusuf Xos Hojib, Husayn Voiz Koshifiy, Amir Temur, Alisher Navoiylarning ilmiy merosida nodir fikrlar tarzida o'z ifodasini topgan. Mazkur fikrlarning tasdig'ini Abu Rayhon Beruniyning o'qituvchi faoliyatiga bergan izohidan ham ko'rishimiz mumkin bo'ladi. Beruniy yoshlarni o'qitish uchun o'qituvchi tanlash ota-onaning birinchi va asosiy vazifasi deb bilgan. Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tayyorgarligi – ularning zaruriy kasbiy bilim, ko'nikma va malakalarni o'zlashtirish asosida yuzaga keluvchi shaxs ijtimoiy kompetentligining o'ziga xos ko'rinishi bilan izohlanadi.

NATIJALAR

Kasbiy tayyorgarlik o'z-o'zidan yuzaga kelmaydi. U aniq maqsadlar asosida rejalashtirilgan muayyan bosqichlarni o'zida qamrab oladi. Bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy tayyorgarlikning shakllanishi dastlab kasbga xos tasavvur,

tushunchalarni tarkib topganligi bilan belgilansa, keyinchalik mutaxassislikka oid bilim, malaka va ko'nikmalarning o'zlashtirilishi, kasbiy sifatlarning qaror topishi hamda kasbiy moslashish darajasi bilan izohlanadi. Kasbiy tayyorgarlik bu – maxsus nazariy bilim, amaliy ko'nikma va malakalar, shuningdek, ma'naviy-axloqiy sifatlarni o'zlashtirish asosida shaxsning kasbiy faoliyatni olib borishga nisbatan fiziologik, psixologik va jismoniy tayyorgarlik darajasi. Bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy tayyorgarlikni shakllantirish – DTS talablari asosida shaxsda maxsus nazariy bilim, amaliy ko'nikma va malakalar, shuningdek, ma'naviy-axloqiy sifatlarni shakllantirish, bo'lajak mutaxassisni kasbiy faoliyatni muvaffaqiyatli olib borishga nisbatan fiziologik, psixologik va jismoniy tayyorgarlash jarayonidir.

MUHOKAMA

Kasb tanlash murakkab va motivatsion jarayon hisoblanib, shaxsning to'g'ri kasb tanlashi insonning hayotdan qoniqishi, ijtimoiy mavqeini aniq belgilab olishiga sabab bo'ladi. Tadqiqotchi olim E.S.Chugunova ish joyini va kasbni tanlash motivlari klassifikatsiyasini ishlab chiqib, istalgan kasbiy faoliyatning sabablarini o'zida aks ettiruvchi kasb tanlash motivlarini quyidagicha belgilaydi:

Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy faoliyatga dastlabki salohiyatli tayyorligi ayni vaqtdagi amaliy tayyorligining asosi hisoblanadi. Shuning uchun ham ta'lim muassasalaridagi kasbiy tayyorgarlikni shakllantirish jarayonida talaba-yoshlarda kasbiy faoliyatni amalga oshirish uchun yetarli bo'lgan kasbiy bilim, malaka va ko'nikmalarni shakllantirish zarur bo'ladi. Bo'lajak o'qituvchilarda kasbiy bilimi deganda – aniq mehnat faoliyati doirasida bajariladigan ishlar uchun zarur bo'lgan axborotlar va o'zlashtirilgan nazariy ma'lumotlar birlashmasi tushuniladi.

Bo'lajak o'qituvchilarning o'zlashtirish lozim bo'lgan kasbiy bilimlar mutaxassis shaxsining sifat darajasiga quyiladigan malakaviy talablar mazmunidan kelib chiqib belgilanishi kasbiy moslashtirish jarayonining samaradorligini belgilovchi muhim mezon sanaladi.

Shu boisdan ham, bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy tayyorlashda ixtisoslashgan tavsifnomasida ularning kasbiy tayyorgarligiga qo'yiladigan malakaviy talablardan kelib chiqib, kasbiy bilimlar mazmuni quyidagi aspektlar bilan bog'liq holda belgilanishiga e'tibor qaratish tavsiya etiladi:

- ❖ **nazariy** – ta'lim-tarbiya jarayonining maqsadi, tamoyillari, konuniyatlari, ta'limotlari, o'quv-tarbiya jarayonini tashkil etishning shakl, metod va vositalari xususidagi bilimlarni inobatga olish;
- ❖ **metodik** – o'quv-tarbiya jarayonini loyihalashtirish, rejalashtirish va o'qitishning shakl, metod va didaktik vositalarini to'g'ri tanlash, talabalarning bilish motivatsiyasini shakllantirish bilan bog'liq bo'lgan bilimlar; texnologik– aniq ta'lim sharoitida pedagogik vazifalarni, vaziyatlarni echa olish, rejalashtirilgan o'quv-tarbiya jarayonini samarali amalga oshirish bilan bog'liq bo'lgan bilimlar;
- ❖ **prognostik** – ta'lim oluvchi shaxsi rivojlanishini oldindan loyihalashtira olish, yuksak ma'naviyatli, intellektual salohiyatli, mustaqil fikrli va ijodkor shaxsni tarbiyalashning ta'sir vositalarini oldindan bashoratlash bilan bog'liq bilimlar;
- ❖ **ijodiy-innovatsion** – pedagogik faoliyatni samarali tashkil etish, o'qitish va tarbiyalashning yangicha shakl, metod va vositalarini yaratish bilan bog'liq amaliy bilimlarga egaliklarini inobatga olish.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy faoliyatni samarali amalga oshirish, kasbiy bilim va ko'nikmalarni muvaffaqiyatli o'zlashtirishdagi asosiy omil kasbiy sifatlarni rivojlantirish masalasi tadqiqot doirasidagi muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Odatda bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy faoliyatga moslashtirishda ularning ob'ektiv imkoniyatlaridan kelib chiqib yondashish,

tanlangan kasb va faoliyat talablariga shaxs imkoniyatlarining identifikatsiyalashuvi maqsadga muvofiq sanaladi. Shu boisdan ham, bo'lajak o'qituvchilarni kasbiy moslashtirishda masalaning mazkur jihatlarini nazariy asoslash va bo'lajak mutaxassislarining kasbiy imkoniyatlarini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilsa maqsadga muvofiq bo'lar edi.

REFERENCE

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

Xasanova, G. (2021). MAKTABGACHA TARBIYA YOSHIDAGI BOLALARGA AQLIY TARBIYA BERISHNI TO'G'RI TASHKIL ETISHNING MAZMUNIMAKTABGACHA TARBIYA YOSHIDAGI BOLALARGA AQLIY TARBIYA BERISHNI TO'G'RI TASHKIL ETISHNING MAZMUNI. *Мактабгача таълим журнали*, 4(Preschool education journal). Retrieved from <https://presedu.jspi.uz/index.php/presedu/article/view/4355>

Олий таълим муассасалари педагогларининг креатив қобилиятларини ривожлантиришнинг мазмуни Г Хасанова - Academic research in educational sciences, 2021

Цитируется: 17 Похожие статьи Все версии статьи (3)

Хасанова, Г. И. Қ. (2021). Болага йўналтирилган таълимни амалга оширишда тарбиячининг касбий компетентсиясининг ахамияти. Academic research in educational sciences, 2(9), 1051-1056.

Xasanova, G. (2021). MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNI NUTQINI GRAMMATIK TUZILISHINI SHAKLLANTIRISH. *Мактабгача таълим журнали*, 4(Preschool education journal). Retrieved from <https://presedu.jspi.uz/index.php/presedu/article/view/4430>

Gulnoza Xasanova, [MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA BILIM, KO'NIKMA VA MALAKALARNI SHAKLLANTIRISH](#), [Мактабгача таълим журнали: Vol. 4 No. Preschool education journal \(2021\): Preschool education journal](#)

Gulnoza Xasanova, [OILADA BOLALARGA MILLIY TARBIYA BERISHDA SHARQ MUTAFAKKIRLARINING QARASHLARI](#), [Мактабгача таълим журнали: Vol. 3 No. Preschool education journal \(2021\)](#)

Gulnoza Xasanova, [TARBIYA TUSHUNCHASI](#), [Мақтабгача таълим журнали: Vol. 4 No. Preschool education journal \(2021\): Preschool education journal](#)

Gulnoza Xasanova, [SHAXS SHAKLLANISHIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR](#), [Мақтабгача таълим журнали: Vol. 3 No. Preschool education journal \(2021\)](#)

Gulnoza Xasanova, [МАКТАБГАЧА YOSHDAGI BOLALARGA QO'L MEKNATI ORQALI AQLIY TARBIYA BERISHNING MAZMUNI](#), [Мақтабгача таълим журнали: Vol. 4 No. Preschool education journal \(2021\): Preschool education journal](#)

Gulnoza Xasanova, [МАКТАБГАЧА YOSHDAGI BOLALAR KITOBXONLIGINI SHAKLLANTIRISHNING MAZMUNI](#), [Мақтабгача таълим журнали: Vol. 3 No. Preschool education journal \(2021\)](#)

Gulnoza Xasanova, [МАКТАБГАЧА TA'LIM TASHKILOTIDA BOLA NUTQINI RIVOJLANTIRISHNING MAZMUNI](#), [Мақтабгача таълим журнали: Vol. 3 No. Preschool education journal \(2021\)](#)

Gulnoza Xasanova, [МАКТАБГАЧА TARBIYA YOSHIDAGI BOLALARGA AQLIY TARBIYA BERISHNI TO'G'RI TASHKIL ETISHNING MAZMUNI](#), [МАКТАБГАЧА TARBIYA YOSHIDAGI BOLALARGA AQLIY TARBIYA BERISHNI TO'G'RI TASHKIL ETISHNING MAZMUNI](#), [Мақтабгача таълим журнали: Vol. 4 No. Preschool education journal \(2021\): Preschool education journal](#)

Xasanova, G. (2021). «ПЕДАГОГ ТАРБИЯЧИЛАРНИНГ ИЛМИЙ ПЕДАГОГИК КОМПИТЕНТЛИКНИ ШАКЛЛАНТИРИШНИНГ MAZMUNI». *Мақтабгача таълим журнали*, 1(1). Retrieved from <https://ruslit.jspi.uz/index.php/presedu/article/view/2809>